

УДК: 336.13

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Чернодубова Е.В., Мартинов А.А.

THE ROLE OF INVESTMENT POLICY IN ENSURING THE PROFITABILITY OF COMPANIES

Chernodubova E.V., Martynov A.A.

В статті розглянуто питання щодо ролі інвестиційної політики підприємства в забезпеченні його прибутковості. Досліджено основні елементи, які визначають зміст інвестиційної політики підприємства та впливають на його прибутковість. Доведена необхідність врахування екологічного аспекту при розробці інвестиційної політики підприємства.

Ключові слова: інвестиційна політика, прибутковість, підприємство, забезпечення, екологічний аспект.

Вступ. Роль інвестиційної політики як важеля фінансового механізму забезпечення прибутковості підприємств полягає у виборі і реалізації ефективних форм інвестування для забезпечення прибутковості підприємства. Інвестиційна політика залежить від інвестиційного клімату і динаміки розвитку ринку інвестицій.

Постанова проблеми. В даний час більшість вітчизняних підприємств, що потребують інвестицій, до реальної роботи по їх залученню не готові. Це викликано недостатньою їх відкритістю, невідповідністю системи бухгалтерського обліку вимогам Міжнародних стандартів фінансової звітності, відсутністю у багатьох підприємств стратегії розвитку, небажанням менеджерів допускати іноземних інвесторів до управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розкриття окремих аспектів фінансового механізму забезпечення прибутковості підприємств знайшло відображення в працях І.А. Бланка, А.Б. Крутіка, М.М. Хайкіна, В.М. Хобта, У.В. Лаврика, О.Ю. Попової, О.Ю. Шиловой [2, 3, 4]. Разом з цим, слід констатувати, що проблеми формування фінансового механізму забезпечення прибутковості з урахування формування ефективної інвестиційної політики досліджені недостатньо. Тому слід зазначити об'єктивну необхідність подальшого поглиблення

науково-методичних підходів до формування інвестиційної політики підприємств.

Мета статті. Обґрунтування концептуальних основ вдосконалення інвестиційної політики для реалізації механізму забезпечення прибутковості підприємств в ринкових умовах.

Результати досліджень. Інвестиційна політика спрямована на підвищення інвестиційної привабливості підприємства, оптимізацію залучення інвестиційних ресурсів і оптимізацію розподілу прибутку між власниками і інвестиціями.

Одним з фінансових важелів реалізації механізму забезпечення прибутковості підприємства є інвестиційна політика. Індикаторами ефективності та впливу на прибутковість виступають: зміна прибутку за рахунок інвестицій, рентабельність інвестицій та ефективність капітальних і фінансових вкладень.

Розробка і реалізація ефективної інвестиційної політики є одним з основних напрямів підвищення прибутковості підприємств в сучасних умовах. Гостра конкуренція між підприємствами примушує їх шукати оптимальні стратегії розвитку на ринку, удосконалювати технології управління і впроваджувати інновації. З одної сторони, для підвищення конкурентоспроможності на світовому і внутрішньому ринках слід переорієнтуватися з інвестицій в приріст виробництва на інвестування технічного переозброєння, підвищення якості і охорону навколишнього середовища, що характерно для передових індустріальних держав. Так, в ЄС діє Програма екологічного менеджменту і аудиту, яка передбачає добровільне ведення підприємствами системи екоменеджменту і публікацію звітів про їх екологічний стан [1, с. 391]. З іншої сторони, досягнення кінцевого результату інноваційного процесу пов'язане з вищими ризиками в порівнянні із здійсненням інвестиційного проекту.

В рамках розробки інвестиційної політики вирішуються наступні взаємопов'язані завдання: визначення обсягу, структури, масштабів інвестицій і джерел їх отримання; вибір і реалізація найбільш ефективних форм і напрямів інвестування; контроль використання інвестицій і оцінка їх ефективності. Найбільш ефективними формами вкладення капіталу, спрямованими на розширення економічного потенціалу підприємства, є: ризикові (венчурні), прямі (вкладення у виробництво), портфельні (вкладення в цінні папери) і ануйтет (вкладення, які приносять певний дохід через регулярні проміжки часу) [2, с. 319; 3, с. 34]. Основними результатами впливу інвестиційної політики на забезпечення прибутковості підприємства є [2, с. 321]: 1) зростання операційних доходів за рахунок збільшення обсягу виробничо-комерційної діяльності (будівництва нових філій, розширення обсягу реалізації продукції за рахунок інвестування в нові виробництва); 2) зниження частки операційних витрат (за рахунок своєчасної заміни фізично зношеного устаткування; оновлення морально застарілих видів виробничих основних засобів і нематеріальних активів).

Сутність впливу інвестиційної політики на прибутковість підприємства проявляється через вкладення додаткового обсягу коштів в діяльність підприємства і реалізується шляхом ефектів акселератора (відношення приросту інвестицій до приро-

сту готової продукції) і мультиплікатора (співвідношення приросту доходу і приросту інвестицій) [4, с. 41-43].

Основними елементами, які визначають зміст інвестиційної політики та її вплив на прибутковість, є інвестиційний клімат, інвестиційні ризики, інвестиційна привабливість, інвестиційна активність та інвестиційний потенціал підприємства. Запропонована на рис. послідовність формування інвестиційної політики дозволяє встановити взаємозв'язок і порядок взаємодії цих елементів.

Формування інвестиційної політики підприємства пропонується здійснювати за такими етапами.

Перший етап – формування напрямів інвестиційної діяльності підприємства відповідно до стратегії його розвитку.

Другий етап полягає в дослідженні «інвестиційного клімату». Інвестиційний клімат є найбільш істотним чинником, що визначає умови інвестиційної діяльності, критерієм визначення об'єктів інвестування та результатом реалізації інвестиційної політики. Сприятливим вважається клімат, який сприяє активній діяльності інвесторів, стимулює приплив капіталу. Несприятливим є клімат, що характеризується високим рівнем галузевих ризиків для інвесторів, призводить до відтоку капіталу і стагнації інвестиційної діяльності.

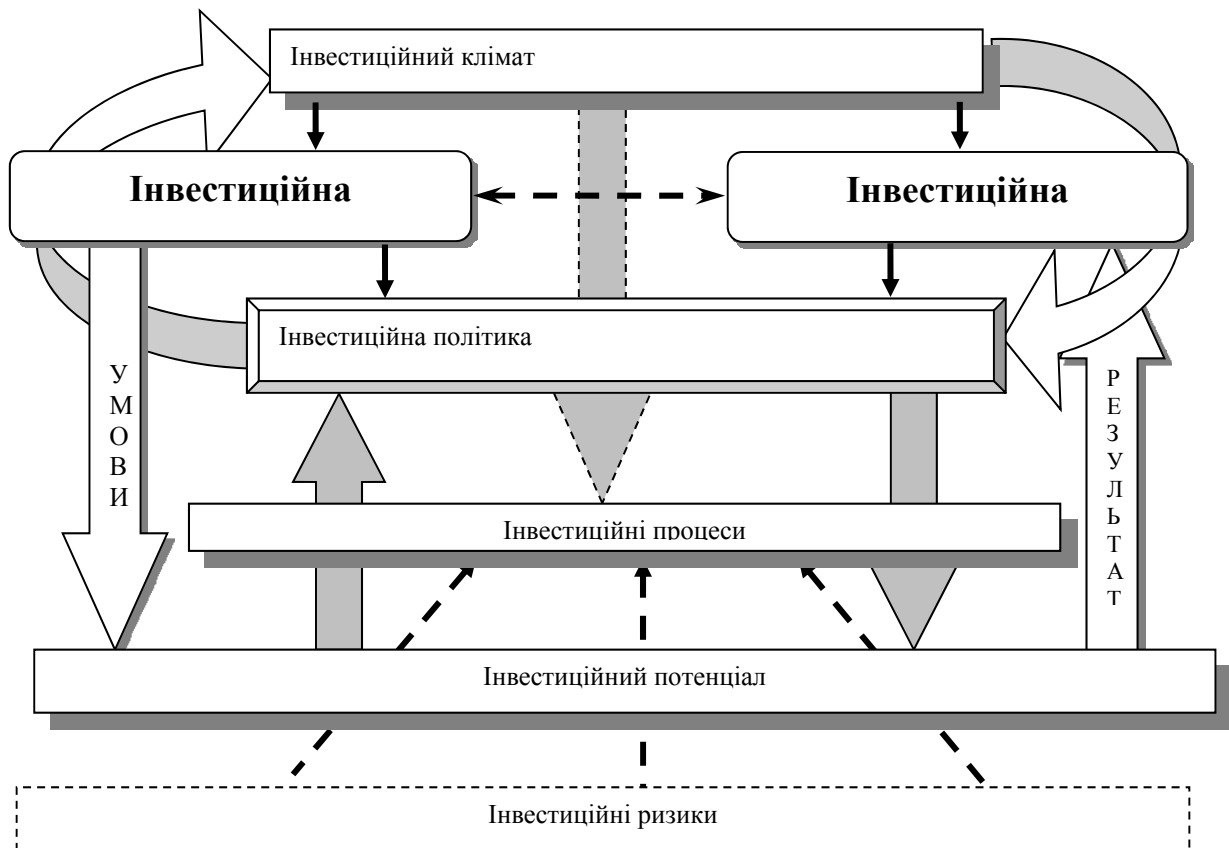

Рис. Модель формування інвестиційної політики підприємств

На третьому етапі здійснюється вибір об'єктів інвестування (інвестиційні проекти і фінансові інструменти), які відповідають основним напрямам інвестиційної політики підприємства. Підґрунтям такого вибору є вивчення поточної пропозиції фінансових і реальних інвестиційних потоків на інвестиційному ринку, можливостей і умов придбання окремих активів для оновлення їх складу. Обсяг залучених інвестицій характеризує інвестиційну активність підприємства.

Четвертий етап – аналіз ефективності та вибір об'єктів інвестування. На даному етапі розробки інвестиційної політики підприємств пропонується враховувати крім критерія ефективності інвестиційних проектів екологічний аспект. Для виконання цього завдання систему показників вибору інвестиційних проектів доповнено показниками нормативу екологічних витрат та чистих інвестицій в природоохоронні заходи (різниця між обсягом валових інвестицій і сумою амортизаційних відрахувань).

Показник нормативу екологічних витрат визначається як співвідношення економічного збитку, що наноситься навколишньому природному середовищу виробництвом, (ЕЗ) до відповідних витрат на виробництво продукції ($V_{вп}$):

$$V_{ск} = EЗ / V_{вп}.$$

У складі екологічних витрат виділяють наступні елементи: прямі витрати на заходи, що знижують викиди шкідливих речовин в навколишнє середовище, і витрати, пов'язані з виплатами за забруднення [5].

Величина частки екологічних витрат залежить від екологічних характеристик технології виробництва. Тому її зниження за умови збільшення обсягу виробництва буде свідчити про впровадження підприємством технологічних інновацій, які сприяють зменшенню негативного впливу виробничої діяльності на зовнішнє природне середовище.

Необхідність впровадження цього показника обумовлена наростаючими з кожним роком екологічними проблемами, посиленням вимог екологічного законодавства до ефективності природоохоронних дій підприємств. Високий рівень антропогенної дії промислових підприємств на навколишнє середовище, навіть в умовах падіння обсягів виробництва, свідчить про низьку ефективність цих заходів.

В розрізі складових фінансового механізму отримання економічних вигід підприємства в природоохоронній сфері забезпечується шляхом використання таких інструментів [1, с. 388]:

1) фінансово-кредитний механізм – субсидії, позики, дотації, знижки на екоінвестиції, пільгові кредити;

2) компенсаційно-стимулюючий механізм – пільгове оподаткування, прискорена амортизація природоохоронних фондів, цінні інструменти, ринкова сертифікація.

П'ятий етап спрямований на мінімізацію фінансових ризиків, пов'язаних з інвестиційною діяльністю, на підставі ідентифікації і аналізу ризиків, властивих кожному об'єкту інвестування, та вибору об'єктів, які характеризуються допустимим рівнем фінансових ризиків.

Шостий етап – вибір інвестиційних проектів і фінансових інструментів інвестування за критерієм їх ліквідності. Необхідність цього етапу обґрунтована можливістю неперебачуваного зниження очікуваної прибутковості чи підвищення рівня ризиків об'єктів інвестування в майбутньому періоді, у разі якого приймається рішення про своєчасний вихід з окремих інвестиційних програм (шляхом продажу окремих об'єктів інвестування) і реінвестування капіталу.

Завершальний етап обґрунтування інвестиційної політики підприємства припускає визначення необхідного обсягу інвестиційних ресурсів і можливостей їх формування за рахунок власних фінансових джерел та доцільності залучення для інвестиційної діяльності позикових фінансових коштів. Оптимізація структури джерел формування інвестиційних ресурсів на основі раціонального співвідношення власних і позикових джерел фінансування за окремими кредиторами і потоками майбутніх платежів дозволяє запобігати зниженню фінансової стійкості і платоспроможності підприємства в майбутньому періоді [6, с. 39].

Підґрунтям підвищення ефективності інвестиційної політики підприємства є наступні положення:

1. Система інвестиційного забезпечення розвитку повинна задовольняти вимогам [4, с. 50]: націленості інвестиційної політики на досягнення довгострокових перспектив; оптимізації джерел інвестиційних ресурсів; обґрунтований вибір методів фінансування інвестицій; пошуку і оцінки привабливих реальних проектів і вибір найбільш ефективних з них з урахуванням екологічного аспекту; формування оптимальної структури інвестиційного портфеля.

2. Суперечність між необхідністю реалізації масштабних інвестицій і нестачею власних коштів на їх впровадження вирішується шляхом стимулювання залучення інвестицій, поліпшення обґрунтування інвестиційних проектів, створення внутрішньої інвестиційної інфраструктури для реалізації цілей інвестиційної політики. Інвестиційна привабливість визначається інвестиційним потенціалом і інвестиційними ризиками підприємств.

3. Інструментом реалізації інвестиційної політики є планування інвестиційної діяльності підприємства. Послідовність планування інвестиційної діяльності підприємства, наведена в додатку Д, включає наступні етапи: визначення напрямів інвестиційної діяльності; стратегічне планування інвестиційної діяльності; оперативне планування інвестиційної діяльності. Система стратегічного планування інвестиційної діяльності ба-

зується на системі бюджетування, що полягає в розробці конкретних видів поточних планів інвестиційних бюджетів. Такі бюджети дозволяють визначити на майбутній період всі форми інвестиційної діяльності підприємства і джерела її фінансування, сформувати структуру його доходів і витрат, забезпечити фінансову стійкість і постійну платоспроможність підприємства в процесі його інвестиційної діяльності. Система оперативного планування інвестиційної діяльності, орієнтована на розробку комплексу короткострокових планових завдань щодо інвестиційного забезпечення основних напрямів розвитку діяльності підприємства.

Висновок. Розробка ефективної інвестиційної політики підприємства відповідає інтересам його власників, сприяє підвищенню якості управління підприємством, дозволяє упорядкувати інформацію для розподілення фінансових потоків і вибору напрямів розвитку. Основними елементами інвестиційної політики підприємства визначено: тип політики, умови формування, критерії вибору, систему показників впливу на прибутковість. З метою врахування екологічного аспекту при розробці інвестиційної політики запропоновано використання показника нормативу екологічних витрат.

Л і т е р а т у р а

1. Чернодубова Э.В. Приоритетные направления и экономические инструменты экологического менеджмента / Э.В. Чернодубова // Вісник Одеської державної академії будівництва та архітектури. – 2009. – № 28. – С. 386-391.
2. Бланк И.А. Управление прибылью / И.А. Бланк. – К.: “Ника-Центр”, 1998. – 544 с. – (Серия “Библиотека финансового менеджера”; Вып. 2).
3. Крутик А.Б. Основы финансовой деятельности предприятия: [учеб. пособ.] / А.Б. Крутик, М.М. Хайкин: – [2-е изд., перераб. и доп.]. – СПб.: Бизнес-пресса, 1999. – 448 с.
4. Механізми забезпечення розвитку підприємств: еколого-економічний аспект: [монографія] / В.М. Хобта, У.В. Лаврик, О.Ю. Попова, О.Ю. Шилова // ДВНЗ “Донецький національний технічний університет”. ННІ “Вища школа економіки та менеджменту”. – Донецьк, 2011. – 270 с.
5. Адаптивний фінансовий механізм забезпечення прибутковості підприємств: монографія / Л.А. Костирко, Е.В. Чернодубова. – 2-ге вид., перероб. та доп. – Севе-родонецьк: Вид-во «Ноулідж», 2015. – 180 с.
6. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента / И.А. Бланк. – К. Ника-Центр, 1999. – Т2. – 512 с.

References

1. Chernodubova E.V. Prioritetnye napravleniya i ekonomicheskie instrumenty ehkologicheskogo menedzhmenta / E.V. Chernodubova // Vesnik Odesskoj derzhavnoj akademii budivnyctva ta arhitektury. – 2009. – № 28. – P. 386-391.
2. Blank I.A. Upravlenie pribylyu / I.A. Blank. – K.: “Nika-Centr”, 1998. – 544 p. – (Seriya “Biblioteka finansovogo menedzhera”; Vyp. 2).
3. Krutik A.B. Osnovy finansovoj deyatel'nosti predpriyatiya: [ucheb. posob.] / A.B. Krutik, M.M. Hajkin: – [2-e izd., pererab. i dop.]. – SPb.: Biznes-prensa, 1999. – 448 p.
4. Mekhanizmy zabezpechennya rozvitku pidpriemstv: ekologo-ekonomichnyj aspekt: [monografiya] / V.M. Hobta, U.V. Lavrik, O.YU. Popova, O.YU. SHilova // DVNZ “Donec'kij nacional'nyj tekhnichnyj universitet”. NNI “Vyshcha shkola ekonomiki ta menedzhmentu”. – Donec'k, 2011. – 270 p.
5. Adaptivnyj finansovij mekhanizm zabezpechennya pributkovosti pidpriemstv: monografiya / L.A. Kostyrko, E.V. Chernodubova. – 2-ge vid., pererob. ta dop. – Severodonec'k: Vid-vo «Noulidzh», 2015. – 180 p.
6. Blank I.A. Osnovy finansovogo menedzhmenta / I.A. Blank. – K. Nika-Centr, 1999. – T2. – 512 p.

Чернодубова Э.В., Мартынов А.А. Роль инвестиционной политики в обеспечении прибыльности предприятия.

В статье рассмотрены вопросы роли инвестиционной политики предприятия в обеспечении его прибыльности. Исследованы основные элементы, которые определяют содержание инвестиционной политики предприятия и влияющих на его прибыльность. Доказана необходимость учета экологического аспекта при разработке инвестиционной политики предприятия.

Ключевые слова: инвестиционная политика, прибыльность, предприятие, обеспечение, экологический аспект.

Chernodubova E.V., Martynov A.A. The role of investment policy in ensuring the profitability of companies.

The article examines questions of the role of the investment policy of the company in ensuring its profitability. The main elements that determine the content of the investment policy of the company and affect its profitability are investigated. The necessity in accounting the ecological aspect when developing the investment policy of the company is proved.

Key words: investment policy, profitability, company, ensuring, ecological aspect.

Чернодубова Е.В. – к.е.н., доцент кафедри фінансів і банківської справи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, e-mail: ella.cher.lg@gmail.com

Мартынов А.А. – к.е.н., доцент кафедри фінансів і банківської справи Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, e-mail: pubrealin@yandex.ru

Рецензент: д.е.н., проф. **Костирко Л.А.**

Стаття подана 12.02.2017.